

Anna Jagiełło-Szostak

Bośnia i Hercegowina: w kierunku usprawniania procesu zarządzania migracjami

19 września 2023 r. Nenad Nešić, minister bezpieczeństwa, oraz Sevlid Hurtić, minister praw człowieka i uchodźców Bośni i Hercegowiny, spotkali się z Johannem Sattlerem, szefem delegatury Unii Europejskiej oraz specjalnym przedstawicielem UE w BiH, w celu omówienia planów zarządzania migracjami w tym państwie. Rozpoczęcie negocjacji akcesyjnych BiH z UE uzależnione jest od wypełnienia czternastu kluczowych priorytetów, wśród których znajduje się zapewnienie przez władze państwowe skutecznego funkcjonowania systemów zarządzania granicami, migracji i azylu. BiH, leżąca na tzw. szlaku zachodniobałkańskim, traktowana jest zarówno przez migrantów, jak i grupy przestępcze jako obszar tranzytowy do państw UE.

Wieloletni kryzys migracyjny. Bośnia i Hercegowina boryka się ze zwiększonym i nielegalnym napływem migrantów. Według Ministerstwa Bezpieczeństwa BiH w 2018 r. do tego państwa wjechało ponad 24 000 migrantów i uchodźców. Dla porównania – w 2017 r. było to 755 osób. W 2019 r. zarejestrowano 29 124 przyjazdy migrantów, w 2020 r. – 16 150, w 2021 – 15 740, natomiast w 2022 r. było to już 27 429 przyjazdów¹. W 2022 r. ruch osób przez granicę państwową był większy o 44% niż w roku poprzedzającym. Ponadto właściwe organy wydały m.in. nakazy przeszukania i zakazy przekraczania granicy państwowej dla 2738 osób, czyli o 77% więcej niż w 2021 r.² Od początku 2018 r. UE przeznaczyła ponad 140 mln euro na wzmocnienie zdolności w zakresie zarządzania migracjami w BiH.

Podczas spotkania omówiono kwestie dotyczące realizacji przez instytucje państwowe BiH zajmujące się sprawami migracji (takie jak np. Policja Graniczna BiH (GP BiH), Służba ds. Cudzoziemców BiH, Ministerstwo Bezpieczeństwa BiH) kluczowych obowiązków w zakresie wzmocnienia koordynacji i współpracy między wszystkimi właściwymi instytucjami wewnątrz BiH, a także organizacjami międzynarodowymi oraz darczyńcami.

Celem UE jest przekazanie władzom BiH kompetencji w zarządzaniu migracjami mieszanymi, dotyczącymi osób ubiegających się o azyl, uchodźców, migrantów zarobkowych i osób poszukujących lepszych warunków do życia. Ma to nastąpić pomiędzy końcem 2024 r. a połową 2025. Działania te mają być realizowane zarówno przy wsparciu finansowym UE, jak i przy współpracy z instytucjami międzynarodowymi, takimi jak: Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM), UNFPA, UNHCR i UNICEF. Przejście do zarządzania przez BiH mieszanymi migracjami przewiduje stopniowe przekazywanie jej instytucjom odpowiedzialności za obozy dla migrantów, a także za pomoc migrantom i uchodźcom oraz osobom ubiegającym się o azyl³.

Mieszane przepływy migracyjne przez Bałkany Zachodnie i wzdłuż wschodniej części Morza Śródziemnego stanowiły w 2021 r. ok. 26% ogółu osób przybywających do UE⁴. Od stycznia do czerwca 2023 r., według Europejskiej Agencji Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex), szlak zachodniobałkański nielegalnie przekroczyło 39 580

¹ IOM UN Migration, Bosnia and Herzegovina, *Temporary reception Center Profile*, www.bih.iom.int/temporary-reception-center-profiles [23.09.2023].

² *Granična policija BiH*, https://granpol.gov.ba/data/documents/pdf/Granicna%20Policija%20BHS_W%20za%202023.pdf.

³ *Further advancement towards independent migration management in Bosnia and Herzegovina*, 19.09.2023, <https://bih.iom.int/news/further-advancement-towards-independent-migration-management-bosnia-and-herzegovina> [19.09.2023].

⁴ IOM BiH, *IOM Strategija u Bosni i Hercegovini (2022-2025)*, Sarajevo 2022, <https://bih.iom.int/sites/g/files/tmzbd11076/files/inline-files/iom-country-strategy-bcs.pdf> [22.09.2023].

osób. Do pięciu głównych miejsc pochodzenia migrantów należą: Syria (20 327 osób), państwo nieznane (6635), Afganistan (3921), Turcja (2724) oraz Pakistan (1133).

Zarządzanie migracjami – dokumenty. BiH, podobnie jak pozostałe państwa Bałkanów Zachodnich (BZ), w listopadzie 2022 r. przyjęła *Deklarację ze Skopje*, w której zobowiązała się do zacieśnienia współpracy międzynarodowej w celu rozwiązania problemu przemytu migrantów i handlu ludźmi, w szczególności poprzez zwiększenie dostępu migrantów do regularnych ścieżek migracji⁵. Ponadto w czerwcu 2023 r. w Sarajewie partnerzy IOM w regionie BZ przyjęli *Plan działania na rzecz zrównoważonego zarządzania migracją na Bałkanach Zachodnich na lata 2023-2025*.

W wymiarze krajowym Rada Ministrów BiH w grudniu 2022 r. przyjęła *Strategię w obszarze migracji i azylu na lata 2021-2025*, co było zgodne z zaleceniami Komisji Europejskiej. W tym samym miesiącu BiH uzyskała status państwa kandydującego do UE. Strategia określa kluczowe cele: usprawnienie systemu kompleksowego zarządzania polityką migracyjną i azylową; zwiększenie efektywności kontroli granicy państwowej; skuteczniejsze zarządzanie nielegalną migracją na terytorium BiH; usprawnienie systemu azylowego; skuteczniejszą walkę z przemytem migrantów i handlem ludźmi oraz wsparcie legalnej migracji i integracji cudzoziemców legalnie przebywających w BiH⁶.

Migranci w BiH. Migranci napływają do BiH głównie przez granicę z Serbią i Czarnogórą. Szacuje się, że w BiH przebywa ok. 2500 migrantów i uchodźców. W państwie znajdują się cztery tymczasowe ośrodki recepcyjne (TRC), po dwa w kantonie Una-Sana (USK)⁷ (Borići, Lipa) oraz w kantonie Sarajewo (Blažuj, Ušivak). W sumie w czterech ośrodkach dostępne są 4592 miejsca, w tym w dwóch ośrodkach recepcyjnych w kantonie USK przebywa obecnie ok. 500 osób, a w kantonie Sarajewo ok. 2000⁸.

Laura Lungarotti, szefowa misji IOM w BiH, oceniła, że możliwości zakwaterowania migrantów w BiH są wystarczające, a jednym z kluczowych obszarów, w jakim osiągnięto postęp, jest zarządzanie tymczasowymi ośrodkami recepcyjnymi. Ośrodkami w miejscowościach Lipa⁹, Blažuj i Ušivak zarządza Służba ds. Cudzoziemców przy wsparciu IOM, natomiast ośrodkiem w Borići administruje IOM. Obok TRC w BiH znajdują się także: ośrodek dla uchodźców Salakovac/Mostar, zarządzany przez Ministerstwo Praw Człowieka i Uchodźców BiH, oraz Centrum Azylowe Delijaš/Trnovo, zarządzane przez Ministerstwo Bezpieczeństwa BiH¹⁰.

Wnioski. Obecna sytuacja dotycząca zwiększonego napływu migrantów do Bośni i Hercegowiny jest określana przez IOM jako stabilna, mimo że w 2023 r. wzrosła ich liczba na szlaku zachodniobałkańskim. W okresie od 1 stycznia 2023 r. do 22 czerwca 2023 r. 11 216 migrantów na terytorium BiH wyraziło zamiar ubiegania się o azyl. W tej grupie najwięcej osób pochodzi z Afganistanu, Maroka, Kuby, Bangladeszu i Pakistanu.

Wśród mieszanych przepływów migracyjnych w BiH najliczniej reprezentowaną grupą są migranci zarobkowi, pochodzący z państw, które nie zostały dotknięte wojną. W strukturze migrantów przeważają osoby samotne. Ponad 80% stanowią mężczyźni, pozostała część to rodziny z dziećmi i małoletni bez opieki¹¹. Migranci w BiH,

⁵ *Newly Adopted Skopje Declaration Paves Way for Sustainable Migration Governance in the Western Balkans*, <https://www.iom.int/news/newly-adopted-skopje-declaration-paves-way-sustainable-migration-governance-western-balkans> [19.09.2023].

⁶ *Usvojena nova Strategija u oblasti migracija i azila*, 7.12.2022, <http://msb.gov.ba/vijesti/saopstenja/default.aspx?id=22557&langTag=bs-BA> [21.09.2023].

⁷ Tymczasowy ośrodek recepcyjny w Velia Kladaša w kantonie Una-Sana został zamknięty w kwietniu 2022 r.

⁸ *Bosnia and Herzegovina migration response situation report*, 21 August – 3 September 2023, https://bih.iom.int/sites/g/files/tmzbd11076/files/documents/2023-09/01_iom-bih-external-sitrep-21-august-3-september-2023-2-1.pdf [20.09.2023].

⁹ Od czasu otwarcia TRC Lipa w 2021 r., dzięki wsparciu finansowemu UE i innych darczyńców (Szwajcaria, Niemcy, Austria), zwiększyła się zdolność do przyjmowania migrantów, osób ubiegających się o azyl i uchodźców.

¹⁰ *Reception centers*, <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/where-to-seek-help/reception-centres/> [23.09.2023].

¹¹ L. Pleh, *NI infografika: Migranti, smrtonosni putevi i njihove teške sudbine*, <https://ninfo.ba/vijesti/ni-infografika-migranti-smrtonosni-putevi-i-njihove-teske-sudbine/> [21.09.2023].

podobnie jak w innych państwach Bałkanów Zachodnich, przebywają bardzo krótko (średnio ok. 6 dni) i traktują BiH jako przystanek w drodze do państw Europy Zachodniej.

Instytucje BiH odgrywają coraz większą rolę w zarządzaniu i koordynowaniu migracji. IOM podkreśla nienaganną współpracę z instytucjami BiH, tj. Ministerstwem Spraw Wewnętrznych, Policją Graniczną BiH oraz Służbą ds. Cudzoziemców BiH, a także dobrą koordynację działań pomiędzy tymi jednostkami. Przykładem może być bieżąca realizacja działań, mająca na celu relokację migrantów z opuszczonych budynków lub dzikich obozów (np. w osadzie Šturlić odnaleziono 34 nielegalnych migrantów). Działania te przyczyniają się do podniesienia poziomu bezpieczeństwa w BiH oraz poprawy egzystencji samych imigrantów.

Niemniej BiH w dalszym ciągu stoi przed wieloma wyzwaniami związanymi z napływem uchodźców i migrantów pochodzących z państw tzw. wysokiego ryzyka migracyjnego (np. z Bliskiego Wschodu). Wśród problemów pojawiają się m.in. brak odpowiedniego zakwaterowania, wyżywienia, opieki medycznej dla osób migrujących, a koszty związane ze zjawiskiem nielegalnej imigracji oraz utrzymania nielegalnych imigrantów są poważnym obciążeniem dla budżetu państwa. Istnieje również duże ryzyko handlu ludźmi, wyzysku i wzrost poziomu przemocy wobec imigrantów. Często mają też miejsce próby nielegalnego przekraczania granicy, a także ukrywanie migrantów w samochodach ciężarowych. Przypadki takie najczęściej odnotowywane są na terenie oddziałów Policji Granicznej Orašje, Brod, Šamac, Gradiška. W 2022 r. GP BiH odnotowała 59 przestępstw związanych z przemytem ludzi.

Należy spodziewać się wzrostu liczby migrantów w BiH, która staje się pożądanym szlakiem tranzytowym. Z jednej strony, sąsiadująca z BiH Chorwacja w styczniu 2023 r. przystąpiła do strefy Schengen. W związku z tym władze państwowe obawiają się także zawracania migrantów z Chorwacji do BiH, zwiększenia ich liczby, a także starć migrantów z policją graniczną obu państw. Z drugiej zaś strony, pogarszające się czynniki społeczno-ekonomiczne w państwach pochodzenia migrantów (koniunktura gospodarcza, konflikty, inflacja) sprzyjają nielegalnej migracji szlakiem zachodniobałkańskim, a tym samym przez BiH.